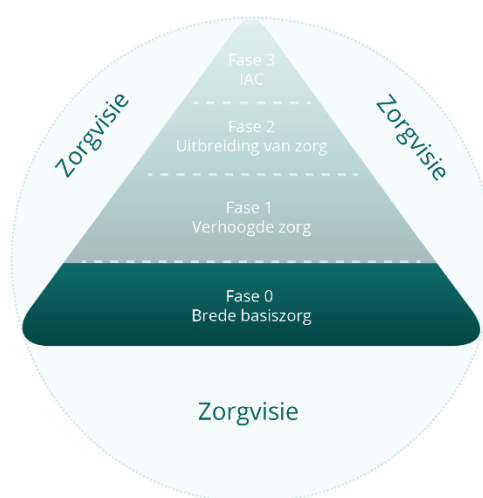

1 Brede basiszorg – Fase 0

Brede Basiszorg is het eerste deel van het [Algemeen Diagnostisch Protocol](#), het raamwerk voor de verschillende specifieke diagnostische protocollen. De protocollen zijn een leidraad voor diagnostiek binnen de onderwijscontext. Ze worden toegepast door alle CLB-teams in Vlaanderen, in nauwe samenwerking met de scholen. Dit deel wordt bij voorkeur samen gelezen met [Verhoogde zorg](#), [Uitbreiding van zorg](#), [Individueel Aangepast Curriculum](#) en het [Theoretisch deel](#) van het Algemeen Diagnostisch Protocol.

Alle leerlingen hebben recht op kwaliteitsvol, uitdagend en motiverend onderwijs. Elke school zorgt ervoor dat alle leerlingen zich kunnen ontplooiën met aandacht voor mogelijkheden, talenten en specifieke onderwijsbehoeften. De brede basiszorg is van essentieel belang. De school draagt hier een grote verantwoordelijkheid. We kunnen stellen dat in deze fase de zorg op school en de pedagogisch-didactische aanpak van het schoolteam belangrijk is. Hoe beter de brede basiszorg uitgebouwd wordt, hoe meer kans dat er in die brede basiszorg wordt tegemoet gekomen aan de onderwijs- en opvoedingsbehoeften van leerlingen en dat de zorg van een leerling niet moet worden verhoogd of uitgebreid.

Binnen de fase van brede basiszorg staan de principes van de krachtige leeromgeving centraal: een positief, veilig en rijk leerklimaat, betekenisvol leren, rijke ondersteuning en interactie¹². De leerkracht vertrekt vanuit de verschillen tussen leerlingen om de lessen voor te bereiden en bij te sturen. Stimuleren, differentiëren³ en remediëren⁴ staan in functie van de optimale leerontwikkeling van alle leerlingen⁵.

¹ Vanhove G et al., *Katholiek basisonderwijs vademecum*, DOKO vzw, Brussel, 2013, blz. 28

² *Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet)*, 2014, quater 8, brede basiszorg

³ Zie: [Bijlage 1: Begrippenlijst](#)

⁴ Zie: [Bijlage 1: Begrippenlijst](#)

⁵ Om tot een krachtige leeromgeving te komen, kunnen bijvoorbeeld de principes van UDL (Universal Design for Learning)⁵ worden gebruikt:

- ▶ leerinhouden/ informatie op verschillende manieren aanbieden om tegemoet te komen aan onderwijsbehoeften van de leerlingen;
- ▶ leerlingen op verschillende manieren met materiaal laten omgaan en op verschillende manieren laten aantonen wat ze geleerd hebben;
- ▶ leerlingen zich op verschillende manieren betrokken laten voelen.

Deze principes maken de didactiek universeler, waardoor de leeromgeving aansluit bij de onderwijsbehoeften van een diverse groep leerlingen. Zo hebben minder leerlingen nood aan specifieke maatregelen en gaan ze bijgevolg niet of minder vlug over naar de fase van verhoogde zorg.

De zorg voor leerlingen wordt uitdrukkelijk gezien als een verantwoordelijkheid van de school samen met CLB⁶ en PBD⁷. Binnen het model van geïntegreerde zorg⁸ hebben de scholen de autonomie om hun beleid zelf vorm te geven. De beschrijving van dit zorgcontinuüm geeft handvatten voor de scholen uit het gewoon en buitengewoon basis- en secundair onderwijs om op een kwaliteitsvolle manier deze zorg uit te bouwen en heeft een ondersteunende en inspirerende functie.

De pedagogische begeleidingsdiensten⁹ ondersteunen de scholen bij het ontwikkelen van hun zorgvisie, het versterken van hun beleidsvoerend vermogen¹⁰, het uitbouwen van de interne kwaliteitszorg en de professionalisering van het schoolteam.

In deze fase kan het CLB de school ondersteunen bij het uitbouwen van haar zorgbeleid en het versterken van de deskundigheid van leerkrachten inzake de opvang van leerlingen en signaaldetectie. Op het vlak van schoolondersteuning onderneemt het centrum aanvullend op de inspanningen van de school, vanuit zijn deskundigheid, de nodige acties om schoolinterne leerlingenbegeleiding te ondersteunen en te helpen optimaliseren. Het centrum vertrekt daarbij steeds vanuit de analyse van zijn bevindingen over leerlingen en hun concrete problemen¹¹. De school kan het CLB betrekken voor de ondersteuning bij verbetertrajecten. Op welke wijze en voor welke vragen de school een beroep doet op de medewerkers van het CLB, wordt jaarlijks afgesproken en omschreven in de bijzondere bepalingen of de afsprakennota. In dit document leggen school en CLB tevens de visie vast, de samenwerking en concrete afspraken, ook met betrekking tot latere fasen van het zorgcontinuüm¹².

De uitbouw van de brede basiszorg wordt hieronder vanuit een aantal invalshoeken belicht. De school kan ze gebruiken om het eigen zorgbeleid te bekijken vanuit

⁶ Het CLB heeft een decretale opdracht om de scholen te ondersteunen bij de ontwikkeling van een visie op zorgverbreding voor de leerlingen. In het kader van het M-decreet werd hieraan toegevoegd dat het CLB in het bijzonder de scholen ondersteunt bij het doen van gepaste en redelijke aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen. Zie *Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding*, 1998, Art. 23

⁷ De wijze waarop de pedagogische begeleidingsdienst betrokken wordt bij de samenwerking tussen de school en het CLB wordt vermeld in het beleidsplan of beleidscontract. Zie *Decreet betreffende de centra voor leerlingenbegeleiding*, 1998, Art. 39, 6

⁸ Struyf E., Adriaensens S. & Verschueren K., *Geïntegreerde zorg op school. Een inspiratieboek voor de praktijk*, Acco, Leuven, 2013

⁹ *Decreet betreffende kwaliteit van onderwijs*, 8 mei 2009, Art 15

¹⁰ Zie: [Bijlage 2: Indicatoren van beleidsvoerend vermogen](#)

¹¹ Zie: *Besluit van de Vlaamse Regering tot vaststelling van de operationele doelstellingen van de Centra voor Leerlingenbegeleiding*, 3 juli 2009, art 17 en 18

¹² http://www.ond.vlaanderen.be/clb/Documenten/CLB-medewerker/Afstemming_zorgco%C3%B6rdinatie_en_CLB.pdf

verschillende perspectieven. Zo kan elk schoolteam haar zorgbeleid optimaliseren vanuit een handelingsgerichte visie, die aansluit bij alle verdere fasen in het continuüm van zorg. Indien deze aanpak door de leerkracht(en) niet (meer) volstaat of indien de aanpak wel volstaat, maar de leerkracht zich zorgen maakt over bepaalde signalen, spreekt hij het zorgteam aan voor overleg en wordt de overstap gemaakt naar de fase van de verhoogde zorg.

Voor de beschrijving van het zorgbeleid gebruiken we de volgende indeling:

1. Organisatie van het zorgbeleid en het gelijkekansenbeleid
2. Vorming en ondersteuning van het schoolteam
3. Inschrijving- en onthaalbeleid
4. Zorgzaam handelen in de klas
5. Opvolgen van alle leerlingen
6. Betrekken van alle leerlingen
7. Samenwerken met ouders

1.1 Organisatie van het zorgbeleid en gelijkekansenbeleid

De school heeft een goed doordachte, heldere en breed gedragen zorgvisie en voert hierover een transparant beleid. Het uitgangspunt is dat alle leerlingen recht hebben op goed onderwijs en een veilige en zorgzame leeromgeving.

Het zorg- en gelijkekansenbeleid van de school wordt opgesteld en gedragen door het hele schoolteam. Dit veronderstelt duidelijke afspraken op school- en klasniveau en communicatie met het schoolteam, ouders en leerling. Het beleid is voor iedereen duidelijk en wordt consequent toegepast. De school voorziet structureel overleg om haar zorgbeleid vorm te geven, reflecteert regelmatig over dit beleid en stuurt systematisch bij. Dit kan onder andere de volgende zaken inhouden: de organisatie en planning van intern overleg, de organisatie van ouderonthaal op school, de praktische uitwerking van een transparant systeem van signalering, registratie en leerlingendossiers of handelingsplannen, initiatieven rond het spijbelbeleid...

Regels en afspraken zijn duidelijk en gekend door alle participanten en worden ook consequent toegepast. Het schoolteam heeft constructieve afspraken rond bepaalde thema's zoals pestbeleid, speelplaatswerking, belonen en straffen.

De school heeft een goed zicht op haar leerlingenpopulatie en stemt haar zorgbeleid hier op af. De school onderneemt acties om de cultuur en de leefomgeving/thuissituatie¹³ van alle leerlingen te leren kennen en te waarderen.

¹³ Zie: [Bijlage 3: Factoren van achterstelling binnen het onderwijs](#)

Een pedagogische en didactische aanpak die in de klas en op school op elkaar afgestemd zijn, verhoogt de kans dat de gestelde doelen bereikt worden¹⁴. De visie en het beleid rond horizontale en verticale samenhang maken in het basisonderwijs integraal deel uit van het schoolwerkplan. De horizontale samenhang verwijst naar de samenhang tussen de leerinhouden van verschillende leergebieden. Bij verticale samenhang is er een samenhang binnen en tussen de leerjaren. Ook in het secundair onderwijs vraagt zorg een vak- en jaaroverschrijdende samenhang. Een gelijkvormige aanpak en continuïteit van het leertraject (bijvoorbeeld gebruik van methodes, oplossingsstrategieën, agenda) kunnen hier een onderdeel van zijn.

De school heeft aandacht voor infrastructuur en materiële omstandigheden. Door het werken aan een veilige en leefvriendelijke omgeving worden geborgenheid, rust en concentratie bevorderd.

Op schoolniveau worden de nodige procedures uitgewerkt die een continue kwaliteitsbewaking en bijsturing van het gevoerde zorgbeleid mogelijk maken. Er wordt duidelijk aangegeven wie verantwoordelijk is voor welke aspecten van zorg in de school. De coördinatie van deze zorg wordt opgenomen door de directie en zorgverantwoordelijken (zorgcoördinatoren en leerlingenbegeleiders). Zij zorgen voor het opzetten van begeleiding en leerlingvolgsystemen, het organiseren van overleg en schoolinterne vormingen, het coördineren van zorgvragen, het uitwerken van duidelijke procedures, het onderhoud van contacten en het organiseren van samenwerking met externe diensten¹⁵.

Voor het uitbouwen van de brede zorg, kan de school een beroep doen op de pedagogische begeleidingsdienst en het CLB¹⁶.

Binnen het zorgbeleid op de school is het wenselijk een zorgteam samen te stellen. De term 'zorgteam' wordt gebruikt als niveau-overstijgend begrip voor de zorgteams, begeleidende klassenraden en cellen leerlingenbegeleiding op niveau basis- en secundair onderwijs binnen het gewoon en buitengewoon onderwijs. De samenstelling van het zorgteam is afhankelijk van de keuze die gemaakt wordt bij de aanwending van het lestijdenpakket en de invulling van het zorg- en gelijkheidsbeleid. Bovendien kan de samenstelling variëren naargelang de soort van overleg en de besproken leerling(en). In het basisonderwijs kan het zorgteam bestaan uit de zorgcoördinator, (zorg/SES-) leerkracht, directeur en andere voor zorgbegeleiding relevante personeelsleden. CLB-medewerkers kunnen aansluiten

¹⁴ Naar: Houtveen T., Koekebacker E., Mijs, D., & Vernooy K., *Succesvolle aanpak van risicoleerlingen. Wat kan de school doen?*, Garant, Antwerpen-Apeldoorn, 2005

¹⁵ Struyf E., Adriaensens S. & Verschueren K., *Geïntegreerde zorg op school. Een inspiratieboek voor de praktijk*, Acco, Leuven, 2013

¹⁶ Het CLB heeft een decretale opdracht om de scholen te ondersteunen bij de ontwikkeling van een visie op zorgverbreding voor de leerlingen. In het kader van het M-decreet werd hieraan toegevoegd dat het CLB in het bijzonder de scholen ondersteunt bij het doen van gepaste en redelijke aanpassingen, waaronder remediërende, differentiërende, compenserende of dispenserende maatregelen. Zie *Decreet betreffende de Centra voor Leerlingenbegeleiding*, 1998, Art. 23

bij overleg van het zorgteam¹⁷. In het secundair bestaat de cel leerlingenbegeleiding mogelijk uit een lid van het directieteam, leerlingenbegeleider(s) en andere personeelsleden (bijvoorbeeld de graadcoördinator, vakgroepvoorzitter of een opvoeder). CLB-medewerkers kunnen aansluiten bij overleg van de cel leerlingenbegeleiding¹⁸. Verder valt de begeleiding van de leerlingen onder het takenpakket van de begeleidende klassenraad samengesteld uit de directeur of zijn afgevaardigde en de leerkrachten die aan de leerling lesgeven, eventueel aangevuld door raadgevende leden (zoals een CLB-medewerker).

In een 'preventief' zorgbeleid staat goed onderwijs aan alle leerlingen centraal. Dat wil zeggen dat het omgaan met verschillen en differentiëren in deze fase door de leerkrachten zelf gebeurt, binnen een krachtige leeromgeving. De leerkrachten kunnen hierbij ondersteund worden door leden van het zorgteam. De meeste acties in een beleid rond gelijke onderwijskansen situeren zich ook op het niveau van de brede basiszorg. Binnen een scholengemeenschap kan er een samenwerkingsverband zijn betreffende de uitbouw van zorg. Deze samenwerking kan voor de scholen voordelen hebben, zoals het aanwenden van lestijden voor schooloverstijgende coördinatie en specialisatie, het gezamenlijk organiseren van nascholingen, intervisiegroepen van zorgteams, uitwisseling van kennis en materialen en hospiteermomenten bij collega's in andere scholen.

De mate waarin een school erin slaagt om een zorgbeleid uit te bouwen, hangt samen met haar beleidsvoerend vermogen. Het zorgbeleid kan afgetoetst en bijgestuurd worden op basis van volgende indicatoren¹⁹:

- ▶ de school communiceert doeltreffend;
- ▶ de school streeft door middel van gedeeld leiderschap naar betrokkenheid;
- ▶ de school streeft naar gezamenlijke doelgerichtheid;
- ▶ de school durft afstand nemen van het traditionele en creëert openingen voor vernieuwing;
- ▶ de school integreert de verschillende beleidsinitiatieven die ze neemt;
- ▶ de school is bereid om systematisch te reflecteren.

1.2 Vorming en ondersteuning van het schoolteam

Professionalisering van het schoolteam is een belangrijke pijler van een zorgbeleid en steeds in evolutie. Het is belangrijk dat de leerkrachten zich gesteund voelen, zowel door collega's als door de directie. Een handelingsgericht zorgbeleid heeft

¹⁷ De concrete samenwerking wordt vastgelegd in de afsprakennota of de bijzondere bepalingen.

¹⁸ De concrete samenwerking wordt vastgelegd in de afsprakennota of de bijzondere bepalingen.

¹⁹ Zie: [Bijlage 2: De indicatoren van beleidsvoerend vermogen](#)

niet alleen aandacht voor de onderwijsbehoeften van leerlingen, maar koppelt daar steeds ook de ondersteuningsbehoeften van leerkrachten aan.

Het zorgteam zorgt ook voor professionalisering en collegiale ondersteuning in het team. Extra aandacht gaat naar de begeleiding van beginnende leerkrachten. De concrete invulling van dit beleid zal bepaald worden door een aantal factoren zoals de grootte van de school, de samenstelling van het schoolteam, de aanwezige expertise of het aantal extra-uren leraar. Voorbeelden van collegiale ondersteuning zijn:

- ▶ actieve ondersteuning en uitwisseling bij het uitwerken van differentiatie in het onderwijsaanbod;
- ▶ intervisie;
- ▶ hospiteren;
- ▶ mentorschap;
- ▶ co-teaching;
- ▶ aftoetsen van de benadering van een leerling met een ervaren collega;
- ▶ reflecteren over vakgebonden didactiek.

Op die manier worden kennis en ervaring onderling doorgegeven en vormt zich dus een stap naar het als school/leerkracht steeds vaardiger/professioneler worden.

De PBD heeft in deze fase een belangrijk taak inzake de begeleiding, opvolging en bijscholing van het schoolteam op didactisch en professioneel vlak. Aandachtspunten zijn inzicht in de fasen van het zorgcontinuüm, de uitgangspunten van het handelingsgericht werken en de principes van differentiatie, remediëring, compensatie en dispensatie.

School en CLB kunnen hun nascholingsbeleid op elkaar afstemmen en daarover afspraken vastleggen in de bijzondere bepalingen of afsprakennota (bijvoorbeeld na een analyse van de populatie van de school, waardoor men meer zicht krijgt op leemtes in de competenties van leerkrachten).

Binnen het beleidsvoerend vermogen vinden we deze elementen terug bij de indicator²⁰: 'de school streeft naar ondersteunende relaties en samenwerking'.

1.3 Onthaal- en inschrijvingsbeleid

Het onthaal- en inschrijvingsbeleid²¹ is een belangrijke factor binnen een zorgvisie. Een zorgzaam inschrijvingsbeleid²² begint bij een 'zorgzaam' inschrijvingsgesprek.

²⁰ Zie: [Bijlage 2: De indicatoren van beleidsvoerend vermogen](#)

²¹ <http://www.ond.vlaanderen.be/gok/inschrijvingsrecht/default.htm>

Het inschrijvingsgesprek is vaak het eerste contact tussen school en ouders, soms zelfs het enige moment ook waarop je ‘gegarandeerd’ contact hebt met de ouder(s). Het is dan ook van belang om dit optimaal te benutten in het opbouwen van een vertrouwensrelatie met de ouders. Een echt welkomstgesprek wordt de noodzakelijke eerste steen voor een goede samenwerking tussen de school, de ouders en het kind²³. Een inschrijving in de school is dus veel méér dan een administratieve aangelegenheid.

Een kwaliteitsvol onthaal- en inschrijvingsbeleid is erop gericht om:

- ▶ bestaande afstanden te verkleinen:
 - tussen leerling/ouders en de school;
 - tussen leerling/ouders en het CLB;
 - tussen leerlingen onderling;
 - tussen ouders onderling;
- ▶ een goede relatie met de leerling en zijn ouders uit te bouwen;
- ▶ een goede communicatie op te zetten met ouders.

Tijdens het inschrijvingsgesprek gaat er – vanuit een brede kijk op ontwikkeling – aandacht naar het verzamelen van informatie over specifieke onderwijs- en opvoedingsbehoeften van de leerling. Tevens worden de wensen en verwachtingen van de ouders bevraagd. Omdat de ouders²⁴ de eerste verantwoordelijken zijn met betrekking tot de opvoeding van hun kinderen, gebeurt de overdracht van de leerlingengegevens²⁵ in samenspraak met hen en indien mogelijk met de leerling. Omwille van de vertrouwelijkheid en gevoeligheid van deze informatie is het belangrijk dat leerling en ouders goed geïnformeerd worden over wat er met deze informatie gebeurt, wie deze gegevens in handen krijgt... Een goede communicatie tussen leerling, ouders en school heeft een positieve invloed op het welbevinden en de onderwijsloopbaan van leerlingen.

Voor leerlingen die beschikken over een verslag voor toegang tot het buitengewoon onderwijs en worden ingeschreven onder ontbindende voorwaarden, organiseert de school overleg met de ouders, de klassenraad en het CLB over de aanpassingen die nodig zijn om de leerling mee te nemen in het gemeenschappelijk curriculum of om de leerling studievoortgang te laten maken op basis van een individueel aangepast

²² Zie ook: recht op inschrijving: <http://www.ond.vlaanderen.be/wetwijs/thema.asp?id=54>

²³ Zie ook: ‘Het inschrijvingsgesprek’:

[http://www.lop.be/lop/files/_uploaded/algemeen/Inspiratieboek_ComSchOud_\(LOP_BaO_Menen\).pdf](http://www.lop.be/lop/files/_uploaded/algemeen/Inspiratieboek_ComSchOud_(LOP_BaO_Menen).pdf)

²⁴ Zie ook: ‘Gids voor ouders’ – inschrijven: http://www.ond.vlaanderen.be/wegwijs/agodi/pdf/gids-ouders/Gids_voor_ouders_basionderwijs.pdf

²⁵ Zie: *Decreet betreffende de Rechtspositie van de Minderjarige in de Jeugdhulp (DRP)*, 2004, Omzendbrief ‘Overdracht van leerlingengegevens bij schoolverandering’, www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=14693

curriculum²⁶. Bij een schoolverandering op hetzelfde onderwijsniveau is de school alert voor informatie en signalen die de reden van schoolverandering aangeven. Bij gemelde problemen op een vorige school houdt de nieuwe school rekening met het feit dat problemen ontstaan in interactie en in een context²⁷. De school is er zich van bewust dat zij maatschappelijk medeverantwoordelijk is voor de ontwikkeling van leerlingen en dat de leerling een nieuwe kans in een nieuwe context verdient. Een inschrijving in een nieuwe school kan een eerste stap zijn die de leerling de mogelijkheid biedt om geleidelijk negatieve interactiepatronen te doorbreken.

Binnen het beleidsvoerend vermogen vinden we deze elementen terug bij de indicator: 'de school is responsief ten aanzien van interne en externe verwachtingen'²⁸.

1.4 Zorgzaam handelen in de klas

Bij een brede basiszorg staat de reguliere werking in de klas centraal. De leerkracht doet ertoe en zijn aanpak kan in vele gevallen het verschil maken. Kwaliteitsvol en zorgzaam onderwijs aan alle leerlingen vraagt van de leerkracht pedagogische, didactische en organisatorische competenties. Wat in de klas gebeurt, moet wel verbonden zijn met en ondersteund worden door de visie van de school.

Elke klas bestaat uit een diverse klasgroep waarin elke leerling zijn achtergrond heeft en zijn eigen sterktes, behoeftes en interesses meebrengt. In de fase van brede basiszorg zorgt de leerkracht ervoor dat de leerlingen zo optimaal mogelijk tot leren komen. Onderstaand overzicht kan leerkrachten inspireren en ondersteunen om een krachtige leeromgeving te creëren en door de school worden gebruikt als kader voor feedback en reflectie.

- ▶ De leerkracht heeft voldoende aandacht voor de totale ontwikkeling van de leerling. De leerlingen worden systematisch opgevolgd. Snelle signalering en tijdige ondersteuning voorkomen dat eventuele problemen zich opstapelen.
- ▶ Er is een veilig pedagogisch klimaat met aandacht voor een positief zelfbeeld, welbevinden en betrokkenheid van de leerlingen.
- ▶ De sterke kanten en competenties van leerlingen worden benoemd en benut.
- ▶ Er wordt vooraf nagedacht over de doelen die door de leerlingen dienen bereikt te worden en over de mogelijke drempels/barrières die het bereiken van deze doelen verhinderen/bemoeilijken²⁹.

²⁶ Zie: *Decreet betreffende maatregelen voor leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften (M-decreet)*, 2014., art. II.11

²⁷ Zie ook: **Theoretisch deel, Handelingsgericht werken, Uitgangspunt transactioneel**

²⁸ Zie: [Bijlage 2: De indicatoren van beleidsvoerend vermogen](#)

²⁹ Hiervoor kunnen de principes van Universal Design for Learning worden gebruikt (<http://siho.pxl.be/udl>)

- ▶ Een gestructureerd klassenmanagement en een flexibele klassenorganisatie maken het mogelijk om effectief om te gaan met verschillen in onderwijsbehoeften tussen leerlingen. De leerkracht aanvaardt de verschillen tussen leerlingen als een gegeven en gaat er constructief mee om. Zo biedt het gebruikmaken van de heterogeniteit van de klasgroep heel wat leerkansen.
- ▶ De leerkracht kan een leeromgeving creëren die elke leerling in zijn leerproces ondersteunt: zorgen voor een positief, veilig en rijk leerklimaat, betekenisvol leren, voortbouwen op de aanwezige kennis, in een zinvolle context werken, interactieve en coöperatieve werkvormen gebruiken, ruimte maken voor zelfsturing en reflectie... Het is noodzakelijk dat de leerlingen leertaken aangeboden krijgen die zich in de zone van de naaste ontwikkeling bevinden.
- ▶ De manier van instructie geven is een element in de preventieve zorg. Een voorbeeld hiervan is het systematisch inbouwen van pre-instructie en/of verlengde instructie voor sommige leerlingen door de leerkracht.
- ▶ Er worden hoge verwachtingen gesteld ten aanzien van alle leerlingen³⁰. Daarnaast is het ook nodig om de verwachtingen af te stemmen op de mogelijkheden en beperkingen van de verschillende leerlingen. De psychologische basisbehoeften autonomie³¹, competentie³² en relationele verbondenheid³³ zijn immers een krachtige drijfveer bij leren en ontwikkelen.
- ▶ Actief bekrachtigen van het gewenste gedrag staat centraal. Eventuele straffen zijn relatieherstellend en beogen een bijsturing van het ongewenste gedrag.
- ▶ Er zijn duidelijke afspraken en regels. Deze worden consequent nageleefd, via gerichte feedback en positieve bekrachtiging. Leerlingen worden actief betrokken bij het opstellen van de nodige afspraken.

1.5 Opvolgen van alle leerlingen

In deze fase richt het zorgbeleid van de school zich niet alleen op de preventie van problemen, maar ook op het tijdig opmerken ervan om een passend antwoord te bieden. Dit laatste kan door de klasleerkracht zelf (basiszorg) of na zorgoverleg (verhoogde zorg).

Het is aangewezen om breed te kijken naar leerlingen en alle ontwikkelingsgebieden aan bod te laten komen en daarbij zowel tekorten of problemen als positieve

³⁰ Marzano R., *Wat werkt op school? Research in actie*, Bazalt, Vlissingen, 2009.

³¹ Autonomie: een gevoel van psychologische vrijheid en keuze ervaren bij de uitvoering van een activiteit.

³² Competentie: zich bekwaam voelen om een gewenst resultaat neer te zetten.

³³ Relationele verbondenheid: het ervaren van warme relaties met anderen en het zich opgenomen voelen in een breder sociaal netwerk

aspecten en sterke punten te benoemen. Kennis van de ontwikkeling van kinderen en jongeren biedt samen met de leerplannen voor het basis- en secundair onderwijs een goede leidraad.

Voor elke leerling heeft de school een leerlingendossier. Dit ondersteunt het handelen en is een noodzakelijk hulpmiddel in de organisatie van de zorg. Het centraliseert systematisch, gebruiksvriendelijk en transparant alle relevante leerlingengegevens. Relevante leerlingengegevens kunnen zijn: doelgerichte observatie binnen de context, al of niet methodegebonden toetsen, leerlingvolgsystemen, ouder- en leerlingencontacten, leerkrachtenoverleg, beschrijving van positieve aspecten en competenties, interventies en evaluaties, externe (diagnostische) verslaggeving... Leerkrachten, zorgteam en directie kunnen het dossier hanteren en aanvullen volgens afspraak en rekening houdend met hun ambtsgeheim³⁴.

1.6 Betrekken van alle leerlingen

Een van de voorwaarden om in de brede basiszorg tot een krachtige leeromgeving te komen, is het betrekken van de leerlingen. Zowel op school- als op klasniveau gaan leerlingen en leerkrachten in dialoog.

Werken aan verbondenheid³⁵ draagt bij tot de betrokkenheid van de leerlingen op school. Een basisgevoel van verbondenheid verandert de houding van iemand tegenover zijn omgeving. Via tal van activiteiten kan gewerkt worden aan een positieve en warme sfeer waarin leerlingen zich kunnen ontwikkelen. Om te komen tot een communicatief klassenklimaat creëren de leerkrachten kansen voor hun leerlingen om naar elkaar te luisteren, hun mening te leren verwoorden en elkaar te respecteren. Op die manier wordt ook een goede basis gelegd om open te communiceren als het wat moeilijker gaat.

Leerlingen actief betrekken is een onderdeel van zorgzaam onderwijs. Uit de praktijk blijkt dat zij bij problemen hun situatie, eventuele negatieve aspecten en (delen van) een oplossing verrassend goed kunnen inschatten. Participatiekansen voor leerlingen op school- en klasniveau vormen een onderdeel van een zorgbeleid. Voorbeeld hiervan is de organisatie van een leerlingcontact (naar analogie met een oudercontact), waar de leerkracht de kans heeft om met elke leerling rustig te praten

³⁴ Zie: *Decreet betreffende de rechtspositie van sommige personeelsleden van het gesubsidieerd onderwijs, van het gemeenschapsonderwijs en van de gesubsidieerde centra voor leerlingenbegeleiding*, 27 maart 1991, www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=12657 en www.ond.vlaanderen.be/edulex/database/document/document.asp?docid=12528

³⁵ <http://www.dialoogopschool.be/themas/verbondenheid-op-school> Deboutte G., 'Verbondenheid: een ander en preventief antwoord op respectloos gedrag. Hoe toewerken naar een positief klas- en schoolklimaat?', in: *Handboek leerlingenbegeleiding 2*, Kluwer, 2004, blz. 57-78

over het rapport, de voorbije en de toekomstige periode. Leerlingen kunnen zelf aangeven wat hen helpt en wat niet.

Op klasniveau kan de betrokkenheid van leerlingen worden verhoogd door hen zelf lesonderwerpen te laten aanbrengen vertrekkend vanuit hun eigen belangstelling. Tijdens het uitwerken van deze activiteiten kunnen ze zelf instaan voor het kiezen van de groepssamenstelling, taakverdeling... Zo ervaren ze autonomie en dat kan motiverend werken³⁶.

Op schoolniveau worden de leerlingen betrokken door bijvoorbeeld ruimte te krijgen voor het organiseren van activiteiten.

1.7 Samenwerken met ouders³⁷

Omdat de verantwoordelijkheid van de school en de ouders in elkaars verlengde liggen, is er sprake van een gedeelde verantwoordelijkheid. Leerlingen stellen het op prijs wanneer de school rekening houdt met hun sociaal netwerk van ouders, familie en vrienden. Een goede relatie met ouders en betrokkenheid of participatie van ouders in deze fase vergemakkelijken het bespreekbaar maken van eventuele problemen in een latere fase. Ouderbetrokkenheid³⁸ slaat op de verbondenheid die ouders voelen ten aanzien van de school en de ruime interesse van ouders voor het schoolgebeuren. Ouderparticipatie maakt ouderbetrokkenheid zichtbaar en overstijgt het belang van het eigen kind.

Werken aan ouderbetrokkenheid en ouderparticipatie stimuleren is belangrijk in elke school. Scholen die expliciet werken aan ouderbetrokkenheid, weten dat de leefwerelden van heel wat gezinnen verschillen met de leefwereld waaruit de leraren komen. Daarom is het goed de kennis, het inzicht en de vaardigheden hieromtrent van het onderwijzend personeel te verruimen. Wanneer men openstaat voor andere culturen of socio-economische milieus, gaat er een wereld open. Meer nog, het biedt nieuwe perspectieven tot samenwerking met ouders in het belang van de leerling. Diplomatie en wederzijds respect zijn belangrijk omdat bepaalde doelgroep-ouders zich snel beoordeeld of zelfs veroordeeld voelen door degenen die zij net hoog inschatten, de lerengroep. De school houdt rekening met de diversiteit van haar schoolpopulatie: constructieve samenwerking, haalbaarheid en draagkracht van iedereen worden bekeken bij initiatieven.

³⁶ Vansteenkiste M. & Victoir A., 'Hoe we kinderen en jongeren kunnen motiveren. Toepassingen van de zelfdeterminatietheorie', In: *Caleidoscoop*, 22(1), 2010 <http://www.caleidoscoop.be/index.php?ID=41484>

³⁷ Wanneer we in de protocollen spreken over 'ouders' omvat dit alle opvoedingsverantwoordelijken (zie [Bijlage 1: Begrippenlijst](#)).

³⁸ <http://www.ouderbetrokkenheid.be/>
<http://www.ouderbetrokkenheid.be/sites/default/files/pdf/Participatiehuis%20en%20Ouderbetrokkenheid%20als%20basis.pdf>

Toegespitst op de individuele leerling, is het een opdracht voor de school om voldoende rekening te houden met de gezinssituatie van een leerling en te investeren in een constructieve samenwerking. Dit komt ten goede aan zowel de leerling als aan de samenwerking met de ouders. Op school zijn ouders partners bij het onderwijs van hun kind. Binnen een constructieve samenwerking zijn zij de opvoedingsdeskundigen wat hun kind betreft. Onderzoek³⁹ wijst uit dat betrokkenheid van de ouders bij het functioneren van hun kind op school een grote invloed heeft op de prestaties en het welbevinden van die leerlingen en de leerlingen helpt om zich gunstig te ontwikkelen.

De school organiseert een beleid inzake onthaal⁴⁰, informatie en oudercontacten⁴¹. Het zorgbeleid van de school moet duidelijk zijn voor ouders. Ouders weten wie de aanspreekpersonen zijn, waar ze laagdrempelig en in vertrouwen met hun zorgen en vragen terecht kunnen. Investeren in een constructieve samenwerking zal bij eventuele problemen de kansen op haalbare en aanvaardbare adviezen verhogen. Reeds in de fase van brede basiszorg worden alle maatregelen in het kader van zorg transparant met de ouders besproken.

Binnen de leefwereld van een kind zijn de leerkracht en zijn ouders de bindingsfiguren. Wanneer deze twee partijen goed met elkaar samenwerken, en het kind voelt dit aan, dan is zijn welbevinden ook groter en heeft dit een positieve invloed op de leerprestaties. Wanneer school en ouder echter tegenover elkaar staan, komt het kind in een loyaliteitsconflict. In de samenwerking met ouders is er een uitwisseling van informatie betreffende wat hun kind interesseert, graag doet en waardoor hij gemotiveerd en geboeid geraakt. Wederzijdse verwachtingen worden op elkaar afgestemd met respect voor elkaars situatie en standpunten. De school kan bewust een aantal initiatieven nemen. Ouders zijn dikwijls bereid om samen te werken met de school.

Binnen het beleidsvoerend vermogen vinden we deze elementen terug bij volgende indicatoren:

- ▶ de school is responsief ten aanzien van externe en interne verwachtingen;
- ▶ de school communiceert doeltreffend.

³⁹ Marzano R., *Wat werkt op school? Research in actie*, Bazalt, Vlissingen, 2009.

⁴⁰ Zie ook Onthaal- en inschrijvingsbeleid

⁴¹ Zie ook:

[http://www.lop.be/lop/files/uploaded/algemeen/Inspiratieboek_ComSchOud_\(LOP_BaO_Menen\).pdf](http://www.lop.be/lop/files/uploaded/algemeen/Inspiratieboek_ComSchOud_(LOP_BaO_Menen).pdf)